

Original Article

The Moderating Role of Mentalization in the Relationship Between Acceptance-Rejection of Parents with the Tendency of Risky Behaviors in Adolescents

Marzieh Kiani Moravej^{1✉}, Parisa Sadat Seyed Mosavi², Pooria Valizadeh Golbarg³

1. Department of family health, family institute, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran.
2. Department of family health, family institute, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran.
3. Department of family health, family institute, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran.

Received: 22.05.2023

Revised: 12.12.2023

Accepted: 26.1.2024

DOI: [10.48308/jfr.20.1.106](https://doi.org/10.48308/jfr.20.1.106)

Abstract: This research examines the role of parental acceptance or rejection (as an interpersonal variable) along with mentalization (as an intrapersonal variable) in the occurrence of high-risk behaviors. The population was students aged 15 to 18 living in Tehran with their parents. The sample size was determined according to Cochran's formula and 310 people were selected by the available method. The data collection tool was the short form of Parental Rejection and Acceptance Questionnaire (PARQ), Iranian Adolescent Riskiness Scale (IARS) and Adolescent Reflective Action Questionnaire (RFQ). After collecting the data, they were analyzed using hierarchical regression. The findings showed the moderating role of mentalization certainty with parental rejection in the occurrence of high-risk behaviors and that at high levels of parental rejection (father or mother), the increase in mentalization certainty is associated with the occurrence of high-risk behaviors; while at a low level of parental rejection, this relationship is inverse and a low level of mentalization certainty leads to a high level of risky behavior.

Keyword: Risky behavior, parental acceptance/rejection, mentalization capacity

How to cite: Kiani Moravej, M., Seyed Mosavi, P. & Valizadeh Golbarg P. (2024). The moderating role of mentalization in the relationship between acceptance-rejection of parents with the tendency of risky behaviors in adolescents. *Journal of Family Research*. 20(1): 106-124 DOI: [10.48308/jfr.20.1.106](https://doi.org/10.48308/jfr.20.1.106)

✉Corresponding Author: parisa.parisamousavi@gmail.com

مقاله پژوهشی

نقش تعدیل‌کنندگی ذهنی‌سازی در رابطه پذیرش - طرد والدین با گرایش به
رفتارهای پرخطر در نوجوانانمرضیه کیانی مروج^۱، پریساسادات سیدموسوی^۲، پوریا ولی‌زاده گلبرگ^۳

۱. گروه سلامت خانواده، پژوهشکده خانواده، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران.

۲. گروه سلامت خانواده، پژوهشکده خانواده، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران.

۳. گروه سلامت خانواده، پژوهشکده خانواده، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران.

پذیرش مقاله: ۱۴۰۲/۱۱/۰۶

دریافت نسخه اصلاح‌شده: ۱۴۰۲/۰۹/۲۱

دریافت مقاله: ۱۴۰۲/۰۳/۰۱

DOI: [10.48308/jfr.19.4.106](https://doi.org/10.48308/jfr.19.4.106)

چکیده: پژوهش حاضر به بررسی نقش پذیرش یا طرد والدین (به عنوان متغیر میان فردی) در کنار ذهنی‌سازی (به عنوان متغیر درون فردی) در بروز رفتارهای پرخطر پرداخته است. جامعه آماری این پژوهش، تمامی دانش‌آموزان ۱۵ تا ۱۸ سال ساکن شهر تهران بودند که با والدین خود زندگی می‌کردند. حجم نمونه طبق فرمول کوکران ۳۱۰ نفر تعیین و به روش در دسترس انتخاب شدند. ابزار جمع آوری اطلاعات فرم کوتاه پرسش‌نامه طرد و پذیرش والدین (PARQ) مقیاس خطرپذیری نوجوانان ایرانی (IARS) و پرسش‌نامه کنش تأملی نوجوانان (RFQ) بوده است. داده‌ها پس از گردآوری با استفاده از رگرسیون سلسله مراتبی تحلیل شدند. یافته‌های این پژوهش از نقش تعدیل‌گر قطعیت ذهنی‌سازی با طرد پدر و مادر در بروز رفتارهای پرخطر حمایت کرد و نشان داد که در سطوح بالای طرد والدینی (پدر یا مادر) افزایش قطعیت ذهنی‌سازی با بروز بیشتر رفتارهای پرخطر همراه است؛ در حالی که در سطح پایین طرد والدینی این رابطه معکوس بوده و سطح پایین قطعیت ذهنی‌سازی منجر به سطح بالای رفتار پرخطر می‌شود.

کلیدواژه‌ها: رفتار پرخطر، پذیرش/طرد والدین، ظرفیت ذهنی‌سازی.

استناد به این مقاله: کیانی مروج، م.، سیدموسوی، پ.، ولی‌زاده گلبرگ، پ. (۱۴۰۳). نقش تعدیل‌کنندگی ذهنی‌سازی در رابطه پذیرش - طرد والدین با گرایش به رفتارهای پرخطر در نوجوانان. فصلنامه خانواده‌پژوهی. ۲۰(۱)، ۱۰۶-۱۲۴. DOI: [10.48308/jfr.19.4.106](https://doi.org/10.48308/jfr.19.4.106)

✉ نویسنده مسئول: parisa.parisamousavi@gmail.com

مقدمه

حجم بالایی از افراد جامعه ما را نوجوانان و جوانان و حجم وسیعی از مسائل، دشواری‌ها و چالش‌های جامعه را مسائل مربوط به آنان تشکیل می‌دهد. از دوران نوجوانی، رفتارهای مختلف جسمی، روانی و اجتماعی که برای افراد و جامعه مضر بوده و به‌عنوان رفتارهای پرخطر شناخته می‌شوند، بروز می‌کند (مندو، بارکو، پولو - دل، یوستوسینا، لوپزرام، ۲۰۱۸). رفتارهای پرخطر به رفتارهایی گفته می‌شود که به‌زیستی و سلامت جسمی، روان‌شناختی و اجتماعی افراد، همچنین جامعه را به خطر می‌اندازد. بسیاری از نوجوانان در برخورد با دشواری‌ها و بحران دوره نوجوانی خود، دست به رفتارهایی می‌زنند که سلامت حال و آینده آنان را مورد تهدید قرار می‌دهد. مصرف مواد، رفتارهای جنسی ناپایمن و خشونت عامل بسیاری از مرگ‌ومیرها در نوجوانی و اوایل بزرگسالی است (لیندبرگ^۱، ۲۰۰۰). رفتارهای پرخطر به دو دسته تقسیم می‌شوند: دسته اول رفتارهایی است که تهدیدکننده سلامت خود فرد است و دسته دوم رفتارهایی را شامل می‌شود که تهدیدکننده سلامت و آرامش دیگر افراد جامعه است. در یک تقسیم‌بندی دیگر، رفتارهایی چون داشتن رابطه جنسی، مصرف الکل، استعمال سیگار، خشونت، استفاده از داروهای روان‌گردان و آسیب‌زا مصرف مواد مخدر، به‌عنوان مهم‌ترین رفتارهای پرخطر در نظر گرفته شده‌اند (حاجابی و حسینی، ۲۰۱۸). اگرچه افراد به‌طور کلی آزادی و اختیار زیادی بر رفتارهای خود دارند، اما رفتارهایی که در جامعه مضر هستند باید کنترل شوند (شانهان، برنان و هوس، ۲۰۱۹). پیش از آنکه مراکز قانونی مستقیماً بر نوجوانان مجرم، علائم جرم و مجازات‌های حقوقی تأکید کنند، باید تغییرات احساسی و فیزیکی، شرایط اجتماعی و خانوادگی آن‌ها در گرایش به خطرپذیری در نظر گرفته شوند. چراکه وقوع و گسترش جرم در دوره‌های نوجوانی و جوانی، از ارتکاب رفتارهای پرخطر در دوره‌های راهنمایی و دبیرستان آغاز می‌شود؛ زمانی که فشارهای زیستی و روانی دوران بلوغ و بروز مشکلات ارتباطی و اجتماعی با خانواده و هم‌سالان، رقابت‌ها و عدم موفقیت‌های تحصیلی، کمبود ارتباطات سالم و عدم تاب‌آوری، زمینه را برای ارتکاب و گرایش فرد به‌سوی سوء‌مصرف مواد و الکل، خطرپذیری جنسی، فرار از منزل، دزدی و خشونت فراهم می‌سازد. با توجه به نقش و تأثیر خانواده به‌عنوان اولین نهاد جامعه‌پذیری، همین‌طور نقش والدین به‌عنوان اولین الگوی رفتاری که تأثیر بسزایی در هدایت تجربه‌های نوجوانان از طریق آموزش مستقیم و غیرمستقیم و حمایت از آن‌ها دارند (رافائلی و اونتای، ۲۰۰۱)، خانواده و والدین می‌توانند برای کاهش و پیشگیری از رفتارهای پرخطر در نوجوانان مورد توجه قرار گیرند.

بدون شک رابطه بین اعضای خانواده، به‌ویژه کیفیت روابط والدین و فرزندان، در شکل‌گیری شخصیت، رشد اجتماعی، عاطفی و فکری کودکان نقش و اهمیت زیادی دارد (تاباک^۲ و همکاران، ۲۰۱۷). مشکلات رفتاری کودکان و نوجوانان بیشتر در خانواده‌هایی با روابط نامناسب خانوادگی رخ می‌دهد (پینکورات^۳، ۲۰۱۷). والدین نقش مهمی در شکل‌گیری جامعه‌پذیری و انتظارات هنجاری فرزندان خود دارند و ممکن است انواع مختلفی از رفتارهای مخاطره‌آمیز را تشویق یا مهار کنند. مطالعات زیادی در مورد رفتارهای والدین به‌دلیل اهمیت آن‌ها در رابطه با فرزندان و تأثیر آن‌ها بر نوجوانان و روابط اجتماعی آنان در بزرگسالی آغاز شده است (بیلدوز^۴ و همکاران، ۲۰۱۷). در این زمینه، نظریه طرد و پذیرش والدین روهرنر و خالق (۲۰۱۰)، نحوه پذیرش و طرد فرزندان از سوی والدین و همچنین اینکه چرا برخی از والدین به‌گرمی و با محبت رفتار می‌کنند، درحالی‌که برخی دیگر رفتاری سرد، خشن و یا بی‌توجه و طردکننده دارند را توضیح می‌دهد.

براساس این نظریه، پذیرش و طرد بین فردی، باهم یک پیوستار دوقطبی به نام بعد صمیمیت^۵ را می‌سازند که پذیرش یک‌طرف این پیوستار و طرد در طرف دیگر آن قرار می‌گیرد. قطب پذیرش با محبت، عشق، مراقبت، آسایش، حمایت و دیگر تظاهرات مثبت و قطب طرد با کمبود معنادار این احساسات و رفتارها توصیف می‌شود. بدین ترتیب طرد والدین مجموعه‌ای از نگرش‌ها و رفتارهای والدینی را شامل می‌شود که با عدم وجود گرمی یا محبت، برخورد خصمانه و پرخاشگرانه، بی‌توجهی و طرد کودکان مشخص می‌شود (روهنر و خالق، ۲۰۱۰). طرد فرزندان از سوی والدین تجربه‌ای منفی است و یکی از عوامل اصلی پیش‌بینی‌کننده برای طیف وسیعی از مشکلات رفتاری، از جمله بزهکاری و مصرف مواد محسوب می‌شود. همچنین طرد شدن توسط والدین می‌تواند منجر به احساسات آسیب‌دیده، سرخوردگی، ناراحتی، شرمساری و تهدید عزت‌نفس در کودکان و نوجوانان شود. درمقابل، نوجوانان دارای والدین با پذیرش بالا و داشتن روابط مثبت با آن‌ها، ارتباطی سالم و حمایت‌کننده، کمتر در معرض مصرف مواد و رفتارهای خطرناک جنسی قرار می‌گیرند (تراداس، دومان، سنکال و میکیک، ۲۰۲۰). روهنر و بریتنر (۲۰۲۰) گزارش دادند شواهد طولی زیادی وجود دارد که نشان می‌دهند طرد از طرف والدین مقدم بر افزایش و تحول مشکلات سلامت روان فرزندان، مانند افسردگی، مشکلات رفتاری و اختلالات رفتاری و سوءمصرف مواد است. نتایج دیگر تحقیقات طولی نشان دادند که یک همبستگی دوسویه بین مشکلات رفتاری کودکان و طرد از طرف والدین وجود دارد. بارون و ریچاردسون^۶ (۲۰۱۷) نشان دادند، طرد از طرف مادر همبستگی قوی‌تری با عزت‌نفس پایین، افسردگی و پرخاشگری بیشتر در کودکان دارد. همچنین پژوهشگران خاطر نشان کردند افرادی که در کودکی از طرف پدرانشان طرد شده‌اند، سازگاری روان‌شناختی کمتری داشته و بیشتر احتمال می‌رود تکانشی عمل کنند (حسین و مونا، ۲۰۱۲). با توجه به مطالعاتی که از دهه ۱۹۲۰ انجام شده‌اند، به نظر می‌رسد طرد والدین به‌تنهایی برای ایجاد پیامدهای منفی خاص در بافت‌های مختلف اجتماعی، هیجانی و شناختی کافی است. حدود هشتصد مطالعه از دهه ۱۹۳۰ بر روی پذیرش و طرد والدین انجام شده است. بسیاری از این مطالعات توسط روهنر و روهنر (۱۹۷۵) و روهنر و نیلسون^۷ (۱۹۷۸) انجام شده‌اند. بر این اساس به نظر می‌رسد که آثار طرد اغلب پیامدهای جدی در تحول شخصیت و کنشوری آن داشته است. برای مثال، طرد به‌طور مستقیم و غیرمستقیم با اختلال‌های سلوک و رفتارهای انفجاری (بکر، ۱۹۶۲، نیاسین، ۱۹۸۳، سالاما، ۱۹۸۴)، با جنایت (باچمن، ۱۹۷۰) و رفتارهای غیرقانونی (شولمن، ۱۹۷۰) ارتباط دارد. با توجه به اینکه در تمام کودکان و نوجوانانی که طرد والدین را تجربه کردند، رفتارهای پرخطر و آسیب‌زا دیده نمی‌شود (تراداس و همکاران، ۲۰۲۰؛ شاو و همکاران، ۲۰۱۹؛ مختارنیا، زاده‌محمدی و حبیبی، ۱۳۹۶؛ آسیابانی، ۱۳۹۱)، مطالعه عوامل تعدیل‌کننده در این رابطه دارای اهمیت می‌باشد و می‌تواند برای مداخلات پیشگیرانه و درمانی در این زمینه بسیار مفید باشد.

یکی از عواملی که بر روابط اجتماعی و خانوادگی به‌ویژه رابطه والد - کودک تأثیر بسزایی می‌گذارد، ظرفیت ذهنی‌سازی فرد است. ذهنی‌سازی یا منتالیزیشن^۸ شکلی از فعالیت ذهنی درباره خود و دیگران، یعنی فهم و تفسیر رفتار انسان در وضعیت‌های ذهنی آگاهانه مثل نیازها، آرزوها، احساس‌ها، باورها، اهداف، مقاصد و دلایل است. کنش تأملی^۹ به‌عنوان سازه عملیاتی‌شده ذهنی‌سازی، توانایی نگهداشتن ذهن دیگران در ذهن خود (آلن، فوناگی و بیتمن، ۲۰۰۸؛ فوناگی، گرگلی، زوریست و تارگت، ۲۰۰۲؛ لویتن، نیجسنز،

فوناگی و میز، ۲۰۱۷) و به‌مثابه بروز آشکار ظرفیت ذهنی‌سازی فرد است. مفهوم ذهنی‌سازی از نظریه ذهن گرفته شد و برای اولین بار توسط فوناگی^{۱۰} در سال ۱۹۸۷ به‌طور گسترده‌تر درباره درک تعدادی از اختلال‌های روانی توسعه یافت (تراداس^{۱۱} و همکاران، ۲۰۲۰). یکی از مؤلفه‌های مهم در ذهنی‌سازی، توانایی درک ابهام ذهن توسط فرد است که عمدتاً در فرایند سنجش به‌عنوان قطعیت و عدم قطعیت شناخته می‌شود که نمره بالای فرد در هر دو بعد نشانگر ذهنی‌سازی آسیب‌دیده یا ضعیف می‌باشد. قطعیت بالا نشان‌دهنده ناتوانی فرد در درک ابهام وضعیت روانی و ازسوی دیگر عدم قطعیت به‌علت خصیصه‌های تفکر عینی و ذهنی‌سازی انعطاف‌ناپذیر که شخص را ناتوان از در نظر گرفتن روش‌های پیچیده درک ذهن خود یا فرد دیگر می‌کند، مانع از ذهنی‌سازی کافی در افراد می‌شود (فوناگی، ۲۰۰۶).

ذهنی‌سازی به‌صورت تعاملی انجام می‌شود؛ یعنی در طول تعامل، هر فرد به حالات روانی خود و دیگران توجه می‌کند و ذهنیت دیگران را در ذهن خود نگه می‌دارد که فرد را قادر می‌سازد با تلفیق خودشناسی و روابط با دیگران، از دست‌دادن‌ها، ضربه‌ها و دیگر احساسات ناراحت‌کننده مانند سرخوردگی، عصبانیت، غم، ناراحتی، شرم و گناه را مدیریت کند. بر این اساس افزایش ظرفیت ذهنی‌سازی در نوجوانان به‌عنوان یک مهارت برای موفقیت در مقابله با هیجان‌های شدید و رفتارهای پرخطر در نظر گرفته می‌شود و انتظار می‌رود مداخله‌های درمانی برای بازگرداندن ظرفیت هیجان‌های مثبت، ذهنی‌سازی را تسهیل کند (شاوار و کران، ۲۰۱۷). افزایش این ظرفیت، هیجان‌های شدیدی را که باعث تحریک رفتارهای پرخطر می‌شوند را کنترل و در نهایت باعث کاهش رفتارهای آسیب‌زا می‌شوند (زگرز، کلونسی، نوم، پلودرمن و ستامز، ۲۰۱۹). براساس مدل رشدی فوناگی و تارگت (۲۰۰۳) در بافتی که در آن والدینی امن و علاقه‌مند به ذهن و ذهنیت کودک حضور دارند، به رشد خود و تنظیم عواطف و در نتیجه ایجاد خودی انعکاسگر و اندیشمند و توانمند برای ذهنی‌سازی کمک می‌کنند (احمدی، باقری‌بان سرارودی و موسوی، ۱۳۹۹). پژوهش‌های موجود نشان می‌دهد سطوح بالاتر ذهنی‌سازی با پیامدهای مثبت هیجانی همراه است که با استفاده از مقیاس‌های خودگزارشی، رفتاری و عصب‌شناختی سنجیده شده است. برای مثال، آرک و کراسکی (۲۰۱۰) نشان دادند سطوح بالاتر صفت ذهنی‌سازی عاطفه رفتاری منفی کمتری را در پاسخ به پذیرش - طرد والدین سریع پیش‌بینی می‌کند (آرک و کراسکی، ۲۰۱۰؛ به‌نقل از آقاجانی و اسماعیل‌پور، ۱۴۰۰).

همچنین بارنز و همکارانش (۲۰۰۷) دریافتند سطوح بالاتر ذهنی‌سازی و توجه به حالات خود و دیگران، اضطراب و رفتارهای رفتاری خشن پایین‌تری را در کودکان هنگام شروع و ادامه گفت‌وگو درباره تعارض‌های ارتباطی‌شان نسبت به روابط طرد والدینی پیش‌بینی می‌کند (بارنز و همکارانش، ۲۰۰۷؛ به‌نقل از کاروس و همکاران، ۲۰۱۷).

از آنجاکه در تمام نوجوانان با تجربه طرد والدین مشکلات رفتاری و بزهکاری دیده نشده است، مطالعه عوامل تعدیل‌کننده در این زمینه ضرورت می‌یابد. یکی از عواملی که می‌تواند در این زمینه به‌عنوان تعدیل‌کننده در نظر گرفته شود، توانایی ذهنی‌سازی در نوجوان است. ظرفیت ذهنی‌سازی درک نوجوانان از احساسات و انگیزه‌های خود را افزایش می‌دهد. این درک منجر به افزایش آگاهی اجتماعی و موقعیتی می‌شود (کرمی‌منش و همکاران، ۱۴۰۰). پژوهش‌ها به رابطه بین توانایی ذهنی‌سازی با اختلالات مختلف توجه کرده‌اند (شانهان، برنان و هوس، ۲۰۱۹). با وجود شواهدی که نشان‌دهنده نقش این متغیر در رفتارهای

آسیب‌رسان و پرخطر است، نقش تعدیل‌کننده آن در رابطه ادراک تجارب والدگری و پیامدهای آن در نوجوانان هنوز به‌طور روشنی شناخته نشده است. مطالعه این رابطه می‌تواند دانش ما را درخصوص نقش ذهنی‌سازی در پیشگیری از رفتارهای پرخطر افزایش دهد. ازسوی دیگر یافته‌های پژوهش می‌تواند در به‌کارگیری این سازه در طراحی مداخلات پیشگیرانه، آموزشی و درمانی در کاهش الگوی رفتار پرخطر در نوجوانان در سطوح مختلف خانواده، مدرسه و جامعه مؤثر باشد. ازاین‌رو هدف این پژوهش تعیین رابطه پذیرش - طرد والدین با رفتارهای پرخطر با درنظرگرفتن کنش تأملی، سازه عملیاتی‌شده نشانگر ذهنی‌سازی، به‌عنوان تعدیل‌کننده این رابطه می‌باشد.

روش

پژوهش حاضر از نوع همبستگی است و جامعه آماری آن تمام دانش‌آموزان دختر و پسر ۱۵ تا ۱۸ سال شهر تهران در سال ۱۴۰۱ بودند که با والدین خود زندگی می‌کردند. حجم نمونه در این پژوهش براساس نرم‌افزار جی‌پاور، ۳۱۰ نفر مشخص شد. همچنین برای تعیین‌دهی بیشتر نتیجه پژوهش، دانش‌آموزان دختر و پسر از مناطق ۱، ۸ و ۱۵ تهران مورد بررسی قرار گرفتند. درنهایت نمونه موردبررسی شامل ۱۰۷ پسر و ۱۹۳ دختر بوده که ۱۱۴ نفر آنان ساکن منطقه یک، ۹۳ نفر ساکن منطقه هشت و ۹۳ نفر آنان ساکن منطقه پانزده بودند و همچنین ۶ نفر آنان حداقل یکی از والدین خود را از دست داده بودند. همچنین به‌لحاظ توزیع سنی، افراد حاضر در پژوهش در بازه سنی ۱۵ تا ۱۹ سال قرار داشته، میانگین سنی آنان ۱۶/۶۵ و انحراف میعار سن ۰/۸۶ بوده است.

ابزار جمع‌آوری اطلاعات فرم کوتاه پرسش‌نامه طرد و پذیرش والدین^{۱۲} (PARQ)، مقیاس خطرپذیری نوجوانان ایرانی^{۱۳} (IARS) و پرسش‌نامه کنش تأملی نوجوانان^{۱۴} (RFQ) بوده است.

فرم کوتاه پرسش‌نامه طرد و پذیرش والدین (PARQ): به‌منظور ارزیابی میزان ادراک کودکان از طرد و پذیرش والدین طراحی شده است که توسط کودکان سنین ۸ تا ۱۸ سال تکمیل می‌گردد. پاسخ سؤالات از «همیشه نادرست (۱) تا همیشه درست (۴) درجه‌بندی شده است. این پرسش‌نامه دارای دو شاخص اصلی پذیرش و طرد و چهار زیرمقیاس صمیمیت/عشق، خصومت/پرخاشگری، بی‌تفاوتی/بی‌توجهی و طرد بدون تمایز می‌باشد که از جمع نمرات آیتم‌های پرسش‌نامه، نمره کل ادراک طرد والدینی به دست می‌آید؛ بنابراین نمره بالا نشان‌دهنده طرد بالا و نمره پایین نشان‌دهنده پذیرش بالا در والدین است. آلفای کرونباخ این پرسش‌نامه توسط روهنر^{۱۵} (۲۰۰۷) در آمریکا ۰/۷۷ گزارش شده است. این پرسش‌نامه در ایران نیز، ضریب همسانی درونی آن ۰/۹۲ توسط یزدخواستی و قاسمی (۱۳۸۹) محاسبه شد. آن‌ها همچنین ضریب آلفای کرونباخ برای زیرمقیاس‌های صمیمیت/عشق، خصومت/پرخاشگری، بی‌تفاوتی/بی‌توجهی و طرد به‌ترتیب ۰/۹۱، ۰/۸۱، ۰/۷۸ و ۰/۸۱ گزارش کردند.

مقیاس خطرپذیری نوجوانان ایرانی (IARS): در این مقیاس ۳۸ سؤال برای سنجش آسیب‌پذیری نوجوانان در برابر رفتارهای پرخطر از جمله خشونت، سیگارکشیدن، مصرف مواد مخدر، مصرف الکل، رابطه و

رفتار جنسی و گرایش به جنس مخالف در نظر گرفته شد. پاسخ‌دهندگان موافقت یا مخالفت خود را با این گویه‌ها در طیف لیکرت ۵‌گزینه‌ای از کاملاً موافق (۵) تا کاملاً مخالف (۱) بیان می‌کنند. این پرسش‌نامه توسط زاده‌محمدی و همکاران، در سال ۱۳۸۶ ساخته شده است. اعتبار مقیاس خطرپذیری نوجوانان ایرانی (IARS) با روش همسانی درونی و با کمک آلفای کرونباخ و روایی سازه آن از طریق تحلیل عاملی اکتشافی، همچنین روش تحلیل مؤلفه‌های اصلی مورد بررسی قرار گرفت. آزمون KMO^{16} برابر با $0/949$ و در سطح بسیار مطلوب و رضایت‌بخش بود و آزمون کرویت بارتل 17 از نظر آماری معنادار بود ($X^2=16789/044$, $DF=703$, $P=0/001$). میزان اعتبار IARS و زیرمقیاس‌های آن در سطح مناسب و مطلوبی بود، به طوری که میزان آلفای کرونباخ برای مقیاس کلی $0/938$ ، سیگارشیدن $0/93$ ، مصرف مواد مخدر $0/906$ ، مصرف الکل $0/907$ ، رابطه و رفتار جنسی $0/856$ و گرایش به جنس مخالف $0/809$ به دست آمد. در این پژوهش آلفای کرونباخ آزمون $0/94$ به دست آمده است.

پرسش‌نامه کنش تأملی نوجوانان (RFQ): یک پرسش‌نامه خودتوصیفی برای سنجش ظرفیت ذهنی‌سازی است که در یک پژوهش سه‌مرحله‌ای توسط فوناگی و همکاران ساخته شده است. در تحلیل عاملی که آن‌ها بر رویدادهای این مطالعه انجام دادند، دو عامل قطعیت و عدم قطعیت در مورد حالت ذهنی خود و دیگران در آن شناسایی و گزارش کردند. این ابزار دارای هشت مورد است که RF را در یک مدل دوبعدی ارزیابی می‌کند: قطعیت (RFQc) و عدم قطعیت (RFQu) در مورد حالات روانی (فوناگی و همکاران، ۲۰۱۶). شرکت‌کنندگان سؤالات را در مقیاس ۷‌درجه‌ای لیکرت از «کاملاً مخالف» تا «کاملاً موافق» پاسخ می‌دهند. نمرات هر دو زیرمقیاس از طریق کدگذاری مجدد شش مورد محاسبه می‌شود. موارد ۱، ۲، ۳، ۴، ۵ و ۶ مجدداً برای ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶ کدگذاری می‌شوند که در مورد حالات روانی اطمینان حاصل شود. نمرات متوسط، سطح انطباقی RF را نشان می‌دهد و نمرات کم منعکس‌کننده قطعیت شدید در مورد حالات روانی است که به عنوان فراذهنی‌سازی^{۱۹} نیز شناخته می‌شود. فراذهنی‌سازی زمانی رخ می‌دهد که فرد بیش از حد، از وضعیت شغلی و مقاصد روانی دیگران، فراتر از شواهد موجود، اطمینان داشته باشد (شارپ و همکاران، ۲۰۱۳). این مقیاس دارای همسانی درونی قابل قبولی برای هر زیرمقیاس RFQu و RFQc با مقادیر آلفای کرونباخ به ترتیب $0/77$ و $0/65$ و قابلیت اطمینان مجدد بسیار خوب در مدت ۳ هفته با $0/84$ و $IS = 0/75$ است (فوناگی و همکاران، ۲۰۱۶). قابلیت اطمینان و اعتبار سازه دو عامل RFQ در مطالعات مختلف گزارش شده است (بدود و همکاران، ۲۰۱۵؛ موراندوتی و همکاران، ۲۰۱۸). در نسخه فارسی این پرسش‌نامه، ضریب آلفای کرونباخ $0/707$ برای RFQc و $0/624$ برای RFQu به دست آمده و ضریب همبستگی آزمون-بازآزمون $0/780$ برای RFQu و $0/813$ برای RFQc بوده است (سیدموسوی و همکاران، ۲۰۲۰). در این پژوهش، آلفای کرونباخ برای زیرمقیاس RFQu $0/70$ و برای زیرمقیاس RFQc $0/73$ به دست آمده است.

بیان یافته‌ها

به منظور بررسی توزیع داده‌ها از آزمون کلموگروف-اسمیرنوف بهره گرفته شد. نتایج این آزمون برای متغیرهای پذیرش و طرد پدر، پذیرش و طرد مادر، رفتار پرخطر نوجوان، قطعیت و عدم قطعیت، به ترتیب

عبارت‌اند از ۰/۵، ۰/۳، ۰/۲۳، ۰/۱۸ و ۰/۲۱. با توجه به توزیع نرمال داده‌ها از آزمون پارامتریک همچون آزمون همبستگی پیرسون برای تعیین رابطه اولیه میان متغیرها و بررسی پیش‌شرط‌های رگرسیون بهره گرفته شد و با استفاده از رگرسیون سلسله‌مراتبی به سؤال پژوهش پاسخ داده شد.

جدول ۱. تحلیل توصیفی متغیرهای پژوهش (n=310)

متغیرهای پژوهش	میانگین	انحراف معیار	کمینه	بیشینه
طرد و پذیرش پدر	۴۲/۰۸	۱۴/۷۷	۲۴	۹۰
طرد و پذیرش مادر	۳۹/۰۹	۱۴/۳۱	۲۴	۸۴
ابعاد ذهنی‌سازی	قطعیت	۰/۸۶	۰	۳
	عدم قطعیت	۰/۶۶	۰	۲/۸۲
رفتار پرخطر	۶۳/۵۶	۲۰/۷۱	۳۲	۱۳۴

همان‌طور که در جدول ۱ مشخص شده است، اکثر شرکت‌کنندگان در این پژوهش در پذیرش و طرد پدر و مادر، نمراتی نزدیک به متوسط کسب نموده‌اند.

جدول ۲. ضریب همبستگی بین متغیرهای پژوهش (n=192)

رفتارهای پرخطر	طرد مادر	طرد پدر	عدم قطعیت ذهنی‌سازی	قطعیت ذهنی‌سازی
رفتارهای پرخطر	۱			
طرد مادر	۰.۳۹۲ *	۱		
طرد پدر	۰.۴۰۹ *	۰.۵۰۹	۱	
عدم قطعیت ذهنی‌سازی	۰.۶۳۵	۰.۰۷۴ *	۰.۱۰۰ *	۱
قطعیت ذهنی‌سازی	- ۰.۰۹۶ *	- ۰.۱۴۳ **	- ۰.۱۲۷ **	- ۰.۶۳۷

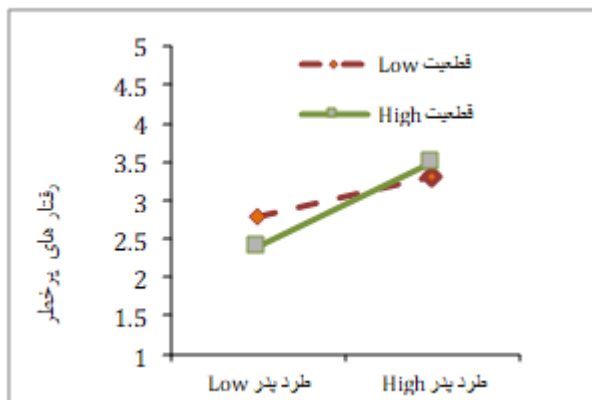
همان‌طور که در جدول ۲ مشاهده می‌شود، ضرایب همبستگی میان رفتارهای پرخطر و طرد پدر و مادر رابطه مثبت و معنی‌دار و ارتباط آن با قطعیت ذهنی‌سازی منفی و معنی‌دار است. همچنین همبستگی طرد پدر و مادر و عدم قطعیت ذهنی‌سازی رابطه مثبت و معنی‌دار داشته و با قطعیت ذهنی‌سازی رابطه منفی و معنی‌دار دارد.

جدول ۳. نتایج و ضریب رگرسیون تعامل بعد قطعیت ذهنی‌سازی و طرد پدر با گرایش به رفتارهای پرخطر

ضرایب استاندارد نشده B	خطای معیار	ضرایب استاندارد B	t	معناداری	
-۰.۰۱۹	۰.۰۵۱	-----	-۰.۳۶۲	۰.۷۱۷	ثابت
۰.۴۰۶	۰.۰۵۳	۰.۴۰۹	۷.۶۳۱	۰.۰۰۰	طرد پدر
-۰.۰۱۸	۰.۰۵۱	-----	-۰.۳۵۲	۰.۷۲۵	ثابت
۰.۴۰۰	۰.۰۵۴	۰.۴۰۳	۷.۴۶۰	۰.۰۰۰	طرد پدر
-۰.۰۴۳	۰.۰۵۲	-۰.۰۴۵	-۰.۸۲۷	۰.۴۰۹	قطعیت ذهنی‌سازی
-۰.۰۰۱	۰.۰۵۱	-----	-۰.۰۲۶	۰.۹۷۹	ثابت
۰.۳۹۱	۰.۰۵۳	۰.۳۹۴	۷.۳۵۹	۰.۰۰۰	طرد پدر
-۰.۰۲۲	۰.۰۵۲	-۰.۰۲۳	-۰.۴۱۸	۰.۶۷۶	قطعیت ذهنی‌سازی
۰.۱۴۲	۰.۰۵۴	۰.۱۴۳	۲.۶۵۶	۰.۰۰۸	تعامل طرد پدر با قطعیت

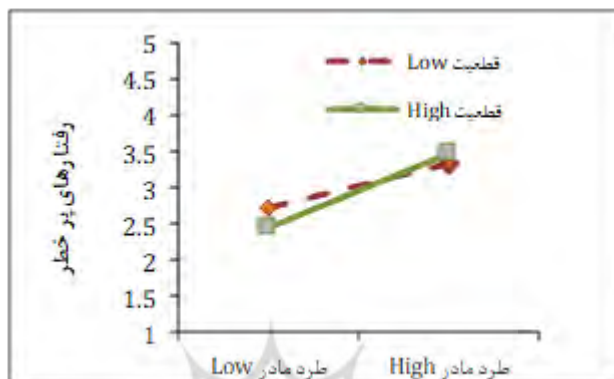
به‌منظور پاسخ به پرسش پژوهش، از تحلیل رگرسیون به روش سلسله‌مراتبی استفاده شد. نتایج حاصل در جدول ۳ و ۴ و نمودارهای ۱ و ۲ نشان داده شده است. مطابق جدول ۳، در گام اول، رگرسیون سلسله‌مراتبی متغیر پیش‌بین (طرد پدر) وارد معادله شد که در این حالت، ضریب رگرسیون معنادار می‌باشد ($B=0.406$ و $P<0.001$). یعنی ادراک طرد پدر می‌تواند گرایش نوجوان به رفتارهای پرخطر را پیش‌بینی کند؛ در گام دوم، متغیر مستقل و تعدیل‌کننده یعنی طرد پدر و قطعیت در ذهنی‌سازی وارد معادله شدند که در این حالت ضریب رگرسیون معنادار نشد ($B=-0.043$ و $P<0.409$) یعنی قطعیت ذهنی‌سازی در زمینه ادراک طرد پدر، نمی‌تواند گرایش به رفتارهای پرخطر در نوجوانان را پیش‌بینی کند؛ در گام سوم، تعامل متغیر مستقل و تعدیل‌کننده وارد شد که در این حالت، ضریب رگرسیون برای ادراک طرد پدر با قطعیت در ذهنی‌سازی، معنادار است ($B=0.142$ و $P<0.008$). به عبارت دیگر، قطعیت در ذهنی‌سازی در رابطه بین ادراک طرد پدر و گرایش به رفتارهای پرخطر در نوجوانان، نقش تعدیل‌کنندگی دارد.

نمودار ۱. پیش‌بینی قطعیت ذهنی‌سازی براساس رگرسیون سلسله‌مراتبی «طرد پدر - گرایش به رفتارهای پرخطر در نوجوانان»

طبق نمودار ۱، در سطح پایین طرد پدر، قطعیت ذهنی‌سازی پایین با احتمال کمتری بروز رفتاری‌های پرخطر را پیش‌بینی می‌کند؛ اما در سطح بالای طرد پدر، قطعیت ذهنی‌سازی با احتمال بیشتری بروز رفتاری‌های پرخطر را پیش‌بینی می‌کند.

نمودار ۲. پیش‌بینی قطعیت ذهنی‌سازی براساس رگرسیون سلسله‌مراتبی «طرد مادر - گرایش به رفتاری‌های پرخطر در نوجوانان»

جدول ۴. نتایج و ضریب رگرسیون تعامل بعد قطعیت ذهنی‌سازی و طرد مادر با گرایش به رفتاری‌های پرخطر

ضرایب استاندارد نشده B	خطای معیار	ضرایب استاندارد B	t	معناداری	
-۰.۰۱۲	۰.۰۵۲	----	-۰.۲۲۹	۰.۸۱۹	ثابت
۰.۴۰۲	۰.۰۵۵	۰.۳۹۲	۷.۲۶۶	۰.۰۰۰	طرد مادر
-۰.۰۱۲	۰.۰۵۲	----	-۰.۲۲۳	۰.۸۲۴	ثابت
۰.۳۹۶	۰.۰۵۶	۰.۳۸۷	۷.۰۷۹	۰.۰۰۰	طرد مادر
-۰.۰۳۹	۰.۰۵۲	-۰.۰۴۰	-۰.۷۴۰	۰.۴۶۰	قطعیت ذهنی‌سازی
۰.۰۰۱	۰.۰۵۲	----	۰.۰۲۸	۰.۹۷۸	ثابت
۰.۳۹۳	۰.۰۵۶	۰.۳۸۳	۷.۰۴۲	۰.۰۰۰	طرد مادر
-۰.۰۲۶	۰.۰۵۲	-۰.۰۲۷	-۰.۴۹۹	۰.۶۱۸	قطعیت ذهنی‌سازی
۰.۱۰۰	۰.۰۵۷	۰.۰۹۶	۱.۷۵۹	۰.۰۸۰	تعامل طرد مادر با قطعیت

مطابق جدول ۴، در گام اول، رگرسیون سلسله‌مراتبی متغیر پیش‌بین (طرد مادر) وارد معادله شد که در این حالت، ضریب رگرسیون معنادار می‌باشد ($B=0.402$ و $P<0.001$). یعنی ادراک طرد مادر می‌تواند گرایش نوجوانان به رفتاری‌های پرخطر را پیش‌بینی کند؛ در گام دوم، متغیر مستقل و تعدیل‌کننده، یعنی طرد مادر و قطعیت در ذهنی‌سازی وارد معادله شدند که در این حالت، ضریب رگرسیون معنادار نشد ($B=0.039$ و $P<0.460$). یعنی قطعیت ذهنی‌سازی در زمینه ادراک طرد مادر نمی‌تواند گرایش به رفتاری‌های پرخطر در نوجوانان را پیش‌بینی کند؛ در گام سوم، تعامل متغیر مستقل و تعدیل‌کننده وارد شد که در این

حالت، ضریب رگرسیون برای ادراک طرد مادر با قطعیت در ذهنی‌سازی معنادار است ($B=0.100$ و $P<0.080$). به عبارت دیگر، قطعیت در ذهنی‌سازی در رابطه بین ادراک طرد مادر و گرایش به رفتارهای پرخطر در نوجوانان نقش تعدیل‌کنندگی دارد.

جدول ۶. نتایج و ضریب رگرسیون تعامل بعد عدم قطعیت ذهنی‌سازی و طرد پدر با گرایش به رفتارهای پرخطر

ضرایب استاندارد نشده B	خطای معیار	ضرایب استاندارد B	t	معناداری	
۰.۰۱۹	۰.۰۵۱	-----	-۰.۳۶۲	۰.۷۱۷	ثابت
۰.۴۰۶	۰.۰۵۳	۰.۴۰۹	۷.۶۳۱	۰.۰۰۰	طرد پدر
۰.۰۱۷	۰.۰۵۱	-----	-۰.۳۲۴	۰.۷۴۶	ثابت
۰.۳۹۹	۰.۰۵۳	۰.۴۰۲	۷.۴۷۶	۰.۰۰۰	طرد پدر
۰.۰۶۴	۰.۰۵۳	۰.۰۶۶	۱.۲۱۸	۰.۲۲۴	عدم قطعیت ذهنی‌سازی
-۰.۰۱۰	۰.۰۵۱	-----	-۰.۱۹۰	۰.۸۴۹	ثابت
۰.۳۹۸	۰.۰۵۳	۰.۴۰۱	۷.۴۵۴	۰.۰۰۰	طرد پدر
۰.۰۵۳	۰.۰۵۴	۰.۰۵۴	۰.۹۹۱	۰.۳۲۳	عدم قطعیت ذهنی‌سازی
-۰.۰۷۶	۰.۰۵۸	-۰.۰۷۲	-۱.۳۲۰	۰.۱۸۸	تعامل طرد پدر با عدم قطعیت

مطابق جدول ۶ در گام اول، رگرسیون سلسله‌مراتبی متغیر پیش‌بین (طرد پدر) وارد معادله شد که در این حالت، ضریب رگرسیون معنادار می‌باشد ($B=0.406$ و $P<0.001$). یعنی ادراک طرد پدر می‌تواند گرایش نوجوان به رفتارهای پرخطر را پیش‌بینی کند؛ در گام دوم، متغیر مستقل و تعدیل‌کننده یعنی طرد پدر و عدم قطعیت در ذهنی‌سازی وارد معادله شدند که در این حالت ضریب رگرسیون معنادار نشد ($B=0.064$ و $P<0.224$). یعنی قطعیت ذهنی‌سازی در زمینه ادراک طرد پدر، نمی‌تواند گرایش به رفتارهای پرخطر در نوجوانان را پیش‌بینی کند؛ در گام سوم، تعامل متغیر مستقل و تعدیل‌کننده وارد شد که در این حالت، ضریب رگرسیون برای ادراک طرد پدر با قطعیت در ذهنی‌سازی معنادار نیست ($B=-0.076$ و $P<0.188$). به عبارت دیگر، قطعیت در ذهنی‌سازی در رابطه بین ادراک طرد پدر و گرایش به رفتارهای پرخطر در نوجوانان نقش تعدیل‌کنندگی ندارد.

جدول ۷. نتایج و ضریب رگرسیون تعامل بعد عدم قطعیت ذهنی‌سازی و طرد مادر با گرایش به رفتارهای پرخطر

ضرایب استاندارد نشده B	خطای معیار	ضرایب استاندارد B	t	معناداری	
-۰.۰۱۲	۰.۰۵۲	-----	-۰.۲۲۹	۰.۸۱۹	ثابت
۰.۴۰۲	۰.۰۵۵	۰.۳۹۲	۷.۲۶۶	۰.۰۰۰	طرد مادر
-۰.۰۱۰	۰.۰۵۲	-----	-۰.۱۸۴	۰.۸۵۴	ثابت
۰.۳۹۶	۰.۰۵۵	۰.۳۸۷	۷.۱۵۳	۰.۰۰۰	طرد مادر
۰.۰۷۶	۰.۰۵۳	۰.۰۷۷	۱.۴۳۰	۰.۱۵۴	عدم قطعیت ذهنی‌سازی
-۰.۰۰۷	۰.۰۵۲	-----	-۰.۱۳۲	۰.۸۹۵	ثابت
۰.۳۹۸	۰.۰۵۶	۰.۳۸۹	۷.۱۷۴	۰.۰۰۰	طرد مادر
۰.۰۵۳	۰.۰۵۴	۰.۰۷۰	۱.۲۷۴	۰.۲۰۴	عدم قطعیت ذهنی‌سازی
-۰.۰۷۶	۰.۱۰۶	۰.۱۱۱	۱.۴۳۰	۰.۱۵۴	تعامل طرد مادر با عدم قطعیت

مطابق جدول ۷ در گام اول رگرسیون سلسله‌مراتبی متغیر پیش‌بین (طرد مادر) وارد معادله شد که در این حالت ضریب رگرسیون معنادار می‌باشد. ($B=0.402$ و $P<0.001$) یعنی ادراک طرد مادر می‌تواند، گرایش نوجوان به رفتارهای پرخطر را پیش‌بینی کند. در گام دوم متغیر مستقل و تعدیل‌کننده یعنی طرد مادر و عدم قطعیت در ذهنی‌سازی وارد معادله شدند که در این حالت ضریب رگرسیون معنادار نشد ($B=0.076$ و $P<0.154$) یعنی عدم قطعیت ذهنی‌سازی در زمینه ادراک طرد مادر، نمی‌تواند گرایش به رفتارهای پرخطر در نوجوانان را پیش‌بینی کند. در گام سوم تعامل متغیر مستقل و تعدیل‌کننده وارد شد، که در این حالت ضریب رگرسیون برای ادراک طرد مادر با عدم قطعیت در ذهنی‌سازی معنادار نیست. ($B=0.152$ و $P<0.154$) به عبارت دیگر، عدم قطعیت در ذهنی‌سازی در رابطه بین ادراک طرد مادر و گرایش به رفتارهای پرخطر در نوجوانان نقش تعدیل‌کنندگی ندارد.

بحث و نتیجه‌گیری

طبق یافته‌ها، بین تمام زیرمقیاس‌های رفتارهای پرخطر با بعد قطعیت ذهنی‌سازی رابطه معنادار و منفی وجود دارد، اما فقط بین زیرمقیاس‌های مصرف مواد و خشونت در رفتارهای پرخطر با بعد عدم قطعیت ذهنی‌سازی رابطه معنادار و مثبت وجود داشت و بین بعد عدم قطعیت ذهنی‌سازی با زیرمقیاس‌های سیگار کشیدن، مصرف الکل، دوستی با جنس مخالف، رفتارهای جنسی رابطه معناداری وجود ندارد.

نتایج این سؤال با یافته‌های پژوهش نظام‌پور و همکاران (۱۳۹۷) همسوست. چراکه این پژوهش نشان داد که گروه‌درمانی کاهش تنیدگی مبتنی بر ذهنی‌سازی، به‌عنوان یک درمان مؤثر می‌تواند برای نوجوانان بی‌سرپرست که به‌علت نبود شبکه حمایتی خانواده، به رفتارهای پرخطر مانند بزهکاری و پرخاشگری فیزیکی و کلامی دچار هستند، مفید واقع شود.

ذهنی‌سازی فرد را قادر می‌سازد با یکپارچه‌سازی شناخت خود و شناخت روابط با دیگران، فقدان، تروما و احساس‌های ناراحت‌کننده از قبیل ناامیدی، خشم، غم، اضطراب، شرم و گناه را مدیریت کند (آلن و همکاران، ۲۰۰۳). افراد از لحاظ ظرفیت ذهنی‌سازی به درجات مختلف، روی یک پیوستار قرار می‌گیرند. در یک سر پیوستار با بیش‌ذهنی‌سازی و در سر دیگر آن با نقص در ذهنی‌سازی مواجه‌اند. هنگامی که ذهنی‌سازی افت پیدا می‌کند، رفتارهای تکانه‌ای و حالت‌های روانی برای تحریک بروز رفتارهای پرخطر افزایش می‌یابد (فوناگی و همکاران، ۲۰۱۴). همچنین لویتن و همکاران (۲۰۱۵) بیان می‌کنند بین درجه قطعیت در مورد وضعیت‌های ذهنی، توصیف احساسات درونی و سطوح همدلی شناختی ارتباط مثبتی وجود دارد؛ برعکس، روابط منفی بین درجه قطعیت در مورد ابعاد آکسی‌تایمی، مشکل در شناسایی و توصیف احساسات، صفات مرزی و سطوح درونی‌سازی و برون‌سازی آسیب‌شناسی روانی وجود دارد. از طرفی الگوی معکوسی از رابطه بین عوامل ذکر شده با درجه عدم قطعیت در مورد وضعیت‌های ذهنی وجود دارد. نتایج حاضر حاکی از آن است که بیش‌ذهنی‌سازی (همان‌طور که در قطعیت پایین و عدم قطعیت بالا در مورد وضعیت‌های ذهنی بیان می‌شود)، ممکن است با مشکلات رفتاری در نوجوانان و بزرگسالان همراه باشد (لویتن و همکاران، ۲۰۱۵).

ممکن است نوجوانان با ظرفیت پایین ذهنی‌سازی، در تنظیم احساسات قوی و طاق‌فرسا ناشی از این برهه زمانی حساس برای کاهش سریع اما کوتاه‌مدت تنش‌ها و احساسات منفی، دست به انجام رفتارهای پرخطر بزنند. این نوع استراتژی می‌تواند نشان‌دهنده ظرفیت مختل‌شده RF (هیپو منتالیزاسیون) باشد که مانع آن می‌شود تا افراد استراتژی‌های مقابله‌ای کمتر مبتنی بر عمل را انتخاب کنند. بنابراین گفته می‌شود افزایش ظرفیت ذهنی‌سازی به‌مثابه یک مهارت لازم و ضروری به‌منظور موفقیت در مقابله با هیجان‌های شدید در نظر گرفته می‌شود (هوآرمن و همکاران، ۲۰۱۲).

طبق نتایج به‌دست‌آمده از تحلیل داده‌ها با استفاده از رگرسیون سلسله‌مراتبی، بعد قطعیت در ذهنی‌سازی در رابطه بین ادراک طرد پدر و مادر با گرایش به رفتارهای پرخطر در نوجوانان نقش تعدیل‌کنندگی دارد. نتایج این سؤال با یافته‌های بارنز و همکارانش (۲۰۰۷) همسو می‌باشد. آن‌ها دریافتند سطوح بالاتر ذهنی‌سازی و توجه به حالات خود و دیگران، اضطراب و رفتارهای پرخطرانه پایین‌تری را در هنگام شروع و ادامه گفت‌وگو دربارهٔ تعارض‌های ارتباطی‌شان نسبت به طرد والدینی پیش‌بینی می‌کند.

می‌توان گفت در خانواده نوجوانانی که رفتارهای پرخطر دارند، میزان درک یکدیگر به‌دلیل شکست ذهنی‌سازی بسیار پایین است؛ یعنی والدین نمی‌توانند احساس‌ها، خواسته‌ها و نیازهای نوجوان را درک کنند. نوجوان نیز به‌طور متقابل، درکی از آنچه در اثر انجام رفتارهای آسیب‌رسان بر والدینشان ممکن است وارد شود، ندارد. یافته‌های بسیاری بر این موضوع تأکید دارند که جو آشفته خانوادگی و والدینی که با ظرفیت پایین ذهنی‌سازی و شیوه‌های بی‌اعتبارساز با نوجوان برخورد می‌کنند، زمینه بروز رفتارهای پرخطر را به وجود می‌آورد. بلبرگ (۲۰۱۳) معتقد است خانواده نوجوان با مشکلات رفتاری و رفتارهای پرخطر، در گفت‌وگو مانند آنچه در بین ناشنویان اتفاق می‌افتد، گیر کرده‌اند؛ یعنی هریک از اعضا احساس شنیده‌نشدن یا درک‌نشدن می‌کند و هیچ‌امیدی ندارد که عضو دیگر بتواند دیدگاه فردی او را در نظر بگیرد، تطبیق بسیار کمتر شده و نیازها و احساس‌های او در نظر گرفته نمی‌شود. نشانگرهای ذهنی‌سازی از جمله کنجکاوی، احترام، همدلی، همدردی و وساطت در همهٔ اعضای خانواده بررسی می‌شود، آنگاه تعامل نوجوان و خانواده

برای ارزیابی ظرفیت‌های ذهنی‌سازی اتفاق می‌افتد. عامل دیگر در بروز رفتارهای پرخطر ذهن فرد است. ذهن نوجوان بر اثر فشارهای روانی زیاد، به‌طور خودکار و کنترل‌نشده پردازش می‌کند و واکنش نشان می‌دهد. نقطه‌مقابل آن زمانی است که ذهن فرد می‌تواند خود را در آن موقعیت کنترل یا مهار کند. همان‌گونه که ترب (۲۰۰۲) بیان می‌کند، افزایش واکنش‌دهی هیجانی در دوره نوجوانی، فقدان مهارت‌های مقابله‌ای کارآمد و اختلال در مهارت‌های تنظیم هیجانی از عوامل دخیل در بروز رفتارهای پرخطر است. بلیبرگ^{۲۱} معتقد است نوجوان از رفتارهای پرخطر و جرح خویشتن به‌عنوان راهی برای مدیریت احساس‌های خود استفاده می‌کند. بر این اساس، مهم‌ترین کارکرد رفتارهای پرخطر، رهایی از هیجان‌های کنترل‌ناشدنی مانند اضطراب، تنفر و خشم بیان شده است.

همچنین می‌توان گفت که کیفیت روابط والدین با فرزندان در قالب پذیرش و ابراز عشق و محبت به آنان و یا بالعکس با بی‌محبتی، طرد و نادیده‌گرفتن نیازهایشان، شناخت اجتماعی یا بازنمایی‌های ذهنی فرزندان را تحت تأثیر قرار می‌دهد (روهنر و همکاران، ۲۰۱۲). این بازنمایی‌های ذهنی شیوه ادراک، ساخت و واکنش به تجارب جدید مانند روابط بین فردی را شکل داده، محتوا و چگونگی ذخیره و یادآوری این تجارب را تحت تأثیر قرار می‌دهد (روهنر و همکاران، ۲۰۱۲). همچنین ممکن است به روابط صمیمی و ارزیابی رفتارها در روابط با دیگران، در طول زندگی تعمیم یابد (روهنر و خالق، ۲۰۰۸).

بنابراین براساس ادبیات پژوهشی می‌توان این نتایج را این‌گونه تبیین کرد که درحقیقت گرمی روابط و همچنین پیوند و تعهد عاطفی موجود در بین اعضای خانواده که از ویژگی‌های اصلی خانواده‌های منسجم محسوب می‌شود، در فرزندان آن‌ها این احساس را به وجود می‌آورد که مورد پذیرش والدین قرار دارند و والدین نسبت به خواسته‌های آن‌ها حساس هستند. همچنین پذیرش ازسوی والدین بر شکل‌گیری ظرفیت ذهنی‌سازی کودکان تأثیر می‌گذارد. لذا این کودکان احساس می‌کنند ازسوی والدین خود درک و پذیرفته شده‌اند و متقابلاً آن‌ها نیز توانایی در نظر گرفتن نقطه‌نظر والدین و دیگران، درک احساسات خود و دیگران را دارند. لذا ممکن است در بازنمایی درست از خود، دیگران و موقعیت کمتر دچار خطا شده و در بازداری رفتاری خود مشکلات کمتری داشته باشند. بنابراین فرزندان که تحت تأثیر عواطف گرم و صمیمی والدین هستند، با گرایش به رفتارهای منفی که عواقب منفی و یا درگیری و تعارض با والدین دارند، آرامش خود را به خطر نمی‌اندازند و نیازی نمی‌بینند که برای کاهش تنش و افزایش آرامش کوتاه‌مدت خود دست به رفتارهای پرخطر بزنند. شاید به‌خاطر همین موارد است که بیان می‌کنند که مصرف مواد یا گرایش به هر نوع رفتار پرخطر انعکاس یافته روابط درونی خانواده است.

طبق نتایج به‌دست‌آمده از تحلیل داده‌ها، با استفاده از رگرسیون سلسله‌مراتبی، بعد عدم قطعیت در ذهنی‌سازی در رابطه بین ادراک طرد پدر و مادر با گرایش به رفتارهای پرخطر در نوجوانان نقش تعدیل‌کنندگی ندارد. به‌عبارت دیگر نمرات عدم قطعیت نتوانستند رابطه میان تجربه طرد والدین و رفتارهای پرخطر را تحت تأثیر قرار دهند.

نتایج این سؤال تا حدی با یافته‌های پژوهش لوی - بلز و لو - اری (۲۰۲۲) همسو می‌باشد. یافته‌های این پژوهش نشان داد ذهنی‌سازی دیگران باعث تعدیل رفتارهای پرخطر اجتماعی نمی‌شود، درحالی‌که ذهنی‌سازی خود برخی اختلالات را تعدیل می‌کند.

از طرفی نتایج این سؤال با پژوهش کیسرلی و همکاران (۲۰۲۱) همسو نمی‌باشد؛ چراکه نتایج این پژوهش به وضوح نشان داد که همراه با تحریفات شناختی مرتبط با قمار، عدم قطعیت در مورد وضعیت‌های ذهنی و مشکلات باقی‌مانده در کنترل رفتار خود، به‌هنگام تجربه احساسات منفی، تأثیر مثبت قابل توجهی بر قمار مشکل‌ساز در میان نوجوانان داشته است.

در تبیین معنادار نشدن نقش تعدیل‌کنندگی بعد عدم قطعیت می‌توان بیان کرد که پرسش‌نامه کنش تأملی (RFQ) محدودیت‌هایی دارد؛ از جمله اینکه نمی‌تواند همزمان هم هیپرمنتالایز (یعنی قطعیت بالا و عدم قطعیت پایین) و هم هیپومتالایز (قطعیت پایین و عدم قطعیت بالا) را بسنجد و فقط مشکلات مربوط به یک بعد را نشان می‌دهد. بنابراین با نشان دادن قطعیت بالا در نمونه پژوهش حاضر، عدم قطعیت بالا را به درستی نسنجیده است (مولر و همکاران، ۲۰۲۱).

از سوی دیگر ممکن است این گروه از نوجوانان، قطعیت کمتری در مورد تخمین میزان خطرناک بودن موقعیت‌ها، رفتارها، نیات، پیشنهادات دیگران دارند؛ لذا با احتیاط بیشتری دست به عمل می‌زنند. این نوجوانان قبل از تصمیم برای انجام رفتاری، شک و تردید بیشتری تجربه می‌کنند و در نتیجه این عدم قطعیت در بازنمایی از خود، دیگری و موقعیت، آنان را در بازداری از انجام رفتارهای پرخطر کمک می‌کند.

در پایان، همان‌طور که مطرح شد، عدم قطعیت در ذهنی‌سازی بر رابطه پذیرش/طرد والدینی و بروز رفتارهای پرخطر مؤثر بوده و اثر مخرب طرد والدینی را تشدید می‌کند. اما لازم به ذکر است هرچند در مرحله نمونه‌گیری تلاش شد تا نمونه مشابه با جامعه اتخاذ شود، با توجه به دردسترس بودن شیوه نمونه‌گیری لازم است در تعمیم نتایج به جامعه احتیاط نمود. از طرف دیگر به نظر می‌رسد پرسش‌نامه کنش تأملی RFQ در سنجش هر دو بعد ذهنی‌سازی یعنی قطعیت و عدم قطعیت به‌طور همزمان، دارای محدودیت است. لذا پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آینده از ابزارهای دقیق‌تر مانند مصاحبه برای ارزیابی کنش تأملی در نوجوانان برای جمع‌آوری اطلاعات دقیق‌تر استفاده شود.

پی‌نوشت‌ها

1. Lindberg
2. Tabak
3. Pinquart
4. Yıldız
5. intimacy
6. Baron & Richardson
7. Nielson C
8. Mentalization
9. Reflective functioning
10. Fonagy
11. Teradas
12. Turrb
13. Parental Acceptance- Rejection Questionnaire
14. Iranian Adolescents Risk- taking Scale
15. Reflective Functioning Questionnaire
16. Rohner
17. Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy
18. Bartlett Test of sphericity
19. Reflective Functioning Questionnaire
20. Hyper mentalization
21. Belliberg

References

- Aghajani, T., & Smaelpoor, KH. (2020). Investigating the relationship between attachment styles and parenting practices with high-risk behaviors in adolescents. *National conference of professional research in psychology and counseling*, Minab [In Persian].
- Asibani, F. (2014). The effectiveness of the psychosocial empowerment program on the risk and protective factors of drug use and the reduction of high-risk behaviors among adolescents at risk, M.A. dissertation in Psychology, University of Kharazmi [In Persian].
- Ahmadi, M. & Bagherian, R. & Mousavi, M. (2021). mentalization its multidimensional nature. *Behavioral Sciences research*, 18(4), 616-622 [In Persian].
- Barghi, M. (2021). *Investigating the relationship between the perception of parents' rejection and acceptance with the mastery of middle school female students in Kerman*. Third International Conference on Psychology, Counseling, Education and Training, Mashhad [In Persian].
- Dehghan Abasi, A. & Vali-Rooh, S. & Jena-Abadi, H. (2020). Investigating the relationship between psychological toughness and adolescents' tendency to risky behaviors, the second international conference on psychology, counseling and educational sciences, Tehran [In Persian].
- Ravan Bakhsh, E. (2019). Investigating the effectiveness of emotion regulation training on reducing disciplinary and behavioral problems and on the academic progress of students with high-risk behaviors, master's thesis, field of educational psychology, Payam Noor University, Natanz center [In Persian].
- Soleimani-nia, L. & Jazayeri, E. & Mohammad-Khani, P. (2006). The role of mental health in the emergence of high-risk behaviors of adolescents, social welfare research quarterly. *Social wellbeing quarterly*, 5(19), 96-105 [In Persian].
- Syeed-Mousavi, P. & Mazaheri, M. & Ghanbari, S. (2014). Psychometric characteristics of parental and intimate partner acceptance and rejection questionnaires in college students. *Iranian Journal of Psychiatry and Clinical Psychology*, 4(21), 327-321 [In Persian].
- Sharifi, M. (2020). Examining the causes of tendency towards high-risk behaviors and how to prevent them in schools. 8th National Conference on Sustainable Development in Educational Sciences and Psychology, Social and Cultural Studies [In Persian].
- Shayesteh-Fard, Z. & Seyed Mousavi, P. & Pour-vari, M. & Qanbari, S. (2017). The predictive role of parental acceptance, rejection, and control in female students' internet addiction, International Conference on Humanities and Behavioral Studies [In Persian].
- Sadeghi, R. & Tajik-Zadeh, F. & Raies-Karimain, A. (2014). The relationship between rejection of mother's acceptance and aggression in female students. *Sadra Scientific Journal of Medical Sciences*, 2(2), 173-184 [In Persian].
- Taheri-Aghababai, A. (2020). Pathological determination of high body mass in adolescents with obesity according to two models of sensory processing patterns and mentalizing ability, Master's thesis, Department of Child and Adolescent Clinical Psychology, Faculty of Educational Sciences and Psychology, Shahid Beheshti University, Tehran [In Persian].

- Eyni, S. & Narimani, M. & Basharpour, S. (2017). Comparing the effectiveness of treatment based on mentalization and analytical cognitive therapy on improving the subjective relationships of people with borderline personality disorder, comparing the effectiveness of treatment based on mentalization and analytical cognitive therapy on improving the subjective relationships of people with borderline personality disorder. *Developmental Psychology Quarterly*, 4(8): 312-302 [In Persian].
- Karami-Manesh, V. Peydaesh, S. Dolatshah, Z. & Jamshidi, E. (2020). Investigating the relationship between social skills and high-risk behaviors among male students of the second year of high school in Shulabad city, 12th National Conference on Psychology, Educational and Social Sciences, Babol [In Persian].
- Lotfi Gomasai, F. (2020). The moderating role of mindfulness in the treatment compliance of adolescents with type 1 diabetes with the mediating role of emotional regulation. Master's thesis. Child and Adolescent Clinical Psychology, Faculty of Educational Sciences and Psychology, Shahid Beheshti University, Tehran [In Persian].
- Mokhtarnia, A. & Zadeh Mohammadi, A. & Habibi, M. (2016). The relationship between inter-parental conflicts and the tendency to risky behaviors: the mediating role of parent-adolescent conflict intensity, *Women and Family Studies*, Al-Zahra University Women's Research Institute, 2(4): 101-129 [In Persian].
- Mir Shahi, F. & Fasihipour Parisi, N. & Mirshahi, A. (2019). Examining the use of acceptance and commitment therapy to reduce the psychological problems of parents with children with autism spectrum disorder, the 7th scientific research conference on the development and promotion of educational sciences and psychology in Iran, Tehran [In Persian].
- Mousavi, P. & Mazaheri, M. & Ghanbari, S. (2014). Psychometric characteristics of parental and intimate partner acceptance and rejection questionnaires in college students. *Iranian Journal of Psychiatry and Clinical Psychology*, 4(21):327-321 [In Persian].
- Maqsoodlou, N. (2018). Investigating the effectiveness of the parent-child interaction program on the amount of parenting stress of mothers of children with intellectual disabilities and behavioral problems and the perception of rejection-acceptance of children towards the mother, master's degree, field of psychology and education of exceptional children, Faculty of Psychology and Educational Sciences, University of Tehran, 66-72 [In Persian].
- Mirzaei, P. (2017). Investigating the relationship between the executive function of response inhibition and active memory recall with the mental abilities of theory of mind in children 7 to 12 years old in elementary school. the 6th Scientific Research Conference of Educational Sciences and Psychology. *Social and Cultural Damages of Iran*. Tehran [In Persian].
- Nizampour, R. & Mashhadi, A. & Bigdali, Iman A. (2017). Effectiveness of mindfulness-based stress reduction group therapy on aggression and high-risk behavior of homeless boys. *Journal of Principles of Mental Health*, 2(12): 56-49 [In Persian].
- Nazari Adriani, M. & Bakhtiari, A. (2019). The effect of the level of family social support on the tendency to risky behaviors during puberty, a case study: students of

- the first and second grades of Binesh school. the third international conference on psychology, educational sciences, social sciences and humanities [In Persian].
- Narimani, M. and Aini, S. (2018). The effectiveness of treatment based on mentalization on the defense mechanisms of people with borderline personality disorder, the second national conference on social injuries. Ardabil [In Persian].
- Dastjerdi, i; Yazidi, R. and Abedi, M. (2021). Investigating the relationship between mentalizing capacity and parenting stress of mothers of children with learning disabilities in Barkhar city. the first national conference on future studies, educational sciences and psychology, Shiraz [In Persian].
- Vahidi, S. & Agha Ziarati, A. & Sedaghati, A. (2019). Rejection - Acceptance of exceptional children (blind, deaf, mental and physical-motor disabilities) by parents, the first national conference on interventions in crisis and promotion of mental health, Tehran [In Persian].
- Warste, M. (2018). Effectiveness of positive parenting program training (Triple p) on stress, acceptance and rejection of parents, quality of parent-child interaction and parenting styles of mothers of primary school children in Ahvaz, master's thesis. family counseling field, Faculty of Educational Sciences and Psychology, Shahid Chamran University of Ahvaz. 5(12): 102-96.
- George, M. (2019). The importance of social media content for teens' risks for self-harm. *J Adolesc Health*, 65(1): 9-10.
- Hajabi, M.,& Hosseini. T. (2018). The relationship between emotional intelligence, honesty, impulsivity and compatibility with a desire for a relationship with the opposite sex. *Rev Publicando*, 5(1), 927-37.
- Jönson, R., Markström, A., Arrrup. K.,& Bazargani, F. (2017). Nocturnal enuresis impaired children's quality of life and friendships. *Acta Paediatr*, 106(1), 806-11.
- Lázaro, S., Benito L., María, Río., Rocío, Y.,& Víctor-María L. (2019). International Journal of Environmental Research and Public Health.
- Midgley, Nick., Icon, E., Sprecher, M., & Michelle, A. (2021). Mentalization-Based Interventions for Children Aged 6-12 and Their Carers: A Narrative Systematic Review, *Journal of Infant, Child, and Adolescent Psychotherapy*, 2(18), 1023-1033.
- Rodríguez-Ruiz, M. (2017). Análisis de la implicación del padre en el ajuste psicológico: Mediación de la aceptación-rechazo parental percibida. Ph. D. Thesis, UNED, Universidad Nacional de Educación a Distancia. 3(3), 714-722.
- Rohner, P., & Khaleque, A. (2010). Testing Central Postulates of Parental Acceptance/Rejection Theory (PARTheory): A meta- analysis of cross cultural studies. *Journal of Family Theory And Review*, 2 (1), 73-87.
- Shaw, C., ChrisM L., Anne, L., Sarah, H.,& Gary R. (2019). The Assessment of Mentalization: Measures for the Patient, the Therapist and the Interactionn, *Journal of ontemporary Psychotherapy*, DOI: 10. 1007/s10879-019-09420-z.
- Shanahan, N., Brennan, C., & House, A. (2018). Self-harm and social media: thematic analysis of images posted on three social media sites. *BMJ*, 19(2), e027006.
- Shawar, Y.,& Crane. L. (2017). Generating global political priority for urban health: The role of the urban health epistemic community. *Health Policy Plan*, 32, 1161-73.
- Stob, V., Slade, A., Brotnow, L., Adnopez, J., & Woolston, J. (2019). The Family Cycle: An Activity to Enhance Parents' Mentalization in Children's Mental Health Treatment. *Journal of Infant, Child, and Adolescent Psychotherapy*, 18(2), 103-119.

- Seyed Mousavi, S., Vahidi, E., Ghanbari, S., Khoshroo, S., & Sakkaki, S. Z. (2021). Reflective Functioning Questionnaire (RFQ): Psychometric Properties of the Persian Translation and Exploration of Its Mediating Role in the Relationship between Attachment to Parents and Internalizing and Externalizing Problems in Adolescents. *Journal of Infant, Child, and Adolescent Psychotherapy*, 20(3), 313-330.
- Tabak, I., & Zawadzka, D. (2017). The importance of positive parenting in predicting adolescent mental health, *J. Fam. Stud.*, 23, 1-18.
- Terradas, M., Domon-Archambault, V., Senécal, I., Drieu, D., & Mikic, N. (2020). Mentalization-based interventions in child psychiatry and youth protection services I: Objectives, setting, general principles and strategies. *Journal of Infant, Child, and Adolescent Psychotherapy*, 3(91), 303-320.
- Taubne, S., & Christian, C. (2018). Mentalization mediates the relation between early traumatic experiences and aggressive behavior in adolescence, 14(26), 712-723.
- Tore Bergby, H., Vida, R., Bjorn, L. (2019). High degree of uncertain reflective functioning in mother with substance use disorder, *Addictive Behaviors Reports* ., 13(38), 1023-1039.
- Yıldız, M. & Dağ, İ. (2017). The Examination of the Relationship between Perceived Parental Acceptance- Rejection and Anger Expression Styles and Depressive Symptoms. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 20(2), 84-95
- Yılmaz, S., Erat, M., & Özlü, S. (2021). Effect of enuresis on perceived parental acceptance/rejection in children, *Turk Arch Pediatr*, 56(1): 62-77.
- Zabihi, A., Amiri, S., Hosseini, S., & Padehban, V. (2019). The association of high-risk behaviors and their relationship with identity styles in adolescents. *J Edu Health Promot*, 8(1), 152-163.
- Zeegers, M., Colonesi, C., Noom, M., Polderman, N., & Stams, G. (2019). Remediating child attachment insecurity: Evaluating the basic trust intervention in adoptive families. *Research on Social Work Practice*, 30(7), 736-749.